

รายงานการสัมมนาเผยแพร่ผลงานวิจัยและรับฟังความคิดเห็นโครงการวิจัย
เรื่องการปรับปรุงกฎหมายเพื่อรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัล ของสถาบันวิชาการนโยบายกิจการ
สาธารณะกับธุรกิจและการกำกับดูแล (APaR) ในวันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๕๙
ณ โรงแรมอนันตรา สแควร์ กรุงเทพมหานคร

เนื่องด้วยสถาบันวิชาการนโยบายกิจการสาธารณะกับธุรกิจและการกำกับดูแล (APaR) ได้
จัดงานสัมมนาและเผยแพร่ผลการวิจัยและรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับปรับปรุงกฎหมายเพื่อรองรับการพัฒนา
เศรษฐกิจดิจิทัล เพื่อศึกษาข้อเท็จจริงและสภาพปัญหาประกอบกับพิจารณากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา
ดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมว่าเพียงพอและเหมาะสมที่จะดำเนินการให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล
หรือไม่ โดยเทียบเคียงกับกฎหมายแม่แบบขององค์การระหว่างประเทศที่มีอยู่และกฎหมายของต่างประเทศ
สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

ในการสัมมนาได้แบ่งเป็น ๒ ช่วงคือ

๑. การนำเสนอผลการวิจัยโครงการ เรื่องการปรับปรุงกฎหมายเพื่อรองรับการพัฒนา
เศรษฐกิจดิจิทัล

๒. เสวนาและรับฟังความคิดเห็นเรื่องการปรับปรุงกฎหมายเพื่อรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจ
ดิจิทัล

ช่วงที่ ๑ การนำเสนอผลการวิจัยโครงการ เรื่องการปรับปรุงกฎหมายเพื่อรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัล

คณะผู้วิจัย นำเสนอว่า หลักการของกฎหมายมหาชนที่ควรพิจารณาในเรื่องการพัฒนา
เศรษฐกิจดิจิทัล ควรปรากฏหลักการต่างๆคือ

๑. หลักการปรับปรุงงานในทางปกครองให้สั้น ง่าย กระชับ และไม่ซ้ำซ้อน (Administrative
Simplification)

๒. การกำหนดสิทธิของประชาชนที่เกี่ยวข้องกับราชการโดยการใช้ช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ใน
การติดต่อสื่อสารกับรัฐ (Digital Rights)

๓. หลักความเสมอภาคในโอกาสและไม่มี การแบ่งแยก (Equality and Non-
Discrimination)

๔. หลักการกระทำของฝ่ายปกครองต้องมีเป้าหมายโดยมุ่งหวังเพื่อผลประโยชน์สาธารณะ
(The Principle of objectivity)

๕. หลักการแทรกแซงโดยฝ่ายปกครองในระดับน้อย (Minimum Administrative
Intervention)

๖. การดำเนินงานต้องเป็นไปอย่างโปร่งใส (Transparency)

๗. หลักการดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกฎหมาย (Legitimate Purpose)

๘. รัฐต้องทำการเปิดเผยและเผยแพร่ข้อมูลแก่ประชาชนในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์
(Open Data)

และในการพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัลนี้ ควรพิจารณาถึงหลักกฎหมายเอกชนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในเรื่องดังกล่าว คือ

๑. การใช้ประโยชน์จากระบบเศรษฐกิจดิจิทัลจะต้องไม่ละเลยบุคคลหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งในสังคม (Digital Inclusion)
๒. ธุรกิจจะต้องใช้ความโปร่งใสในการจัดการข้อมูล เช่น การประมวลผลหรือการใช้ข้อมูลส่วนบุคคลในการดำเนินธุรกิจ (Transparency)
๓. กำกับดูแลให้ธุรกิจยุคดิจิทัลมีการแข่งขันอย่างเท่าเทียม และเป็นธรรม (Competition)
๔. ธุรกิจสามารถเลือกเทคโนโลยีที่เหมาะสม โดยไม่ถูกกำหนด เพราะการกำหนดเทคโนโลยีอาจทำให้ธุรกิจล่าสมัยได้เร็ว (Technology Neutral)
๕. พันธะการให้บริการที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึงด้วยราคาที่สมเหตุผลและเป็นธรรม (Universal Services Obligation)
๖. การรับรองผลทางกฎหมายของข้อความเอกสาร, การลงลายมือชื่อที่จัดทำในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เช่นเดียวกับเอกสาร หนังสือหรือการลงลายมือชื่อที่ทำบนกระดาษ (Functional-Equivalent Approach)
๗. การป้องกันอันตรายในโลกออนไลน์ ที่มีผลกระทบต่อตัวผู้ใช้, งานและทรัพย์สิน (Cybersecurity)
๘. การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่ถูกเคลื่อนย้ายและจัดเก็บบนอินเทอร์เน็ต (Protection of Data)
๙. คุ้มครองผู้บริโภคจากความเสียหายออนไลน์ (Consumer Protection)

ช่วงที่ ๒ เสวนาและรับฟังความคิดเห็นเรื่องการปรับปรุงกฎหมายเพื่อรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัล

ในช่วงที่สอง แบ่งพิจารณาออกเป็น

๑. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างพื้นฐาน มาตรฐานทางเทคโนโลยี และการให้บริการประชาชนทางอิเล็กทรอนิกส์
๒. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ และความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์
๓. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล
๔. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

๑. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างพื้นฐาน มาตรฐานทางเทคโนโลยี และการให้บริการประชาชนทางอิเล็กทรอนิกส์

๑.๑ ร่างพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ.

ร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวมีการกำหนดหลักการต่างๆ เช่น การกำหนดให้มีการจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการฯ ให้สอดคล้องกับนโยบาย Digital Economy โดยกำหนดให้

คณะกรรมการจัดทำแผนแม่บท ตารางกำหนดคลื่นความถี่แห่งชาติ และแผนแม่บทกิจการฯ ให้สอดคล้องกับนโยบาย Digital Economy รวมไปถึงกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการใช้คลื่นความถี่ร่วมกันโดยไม่ก่อให้เกิดการรบกวนของผู้ได้รับใบอนุญาต และการเรียกคืนคลื่นความถี่ที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ หรือใช้ประโยชน์ไม่คุ้มค่า หรือจัดการให้นำคลื่นความถี่ดังกล่าวมาใช้ประโยชน์ให้คุ้มค่ามากขึ้น นอกจากนี้ยังมีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการประมูลคลื่นความถี่ให้เป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะและของผู้บริโภคมากขึ้น และกำหนดให้มีเงินทุนสนับสนุนการวิจัยและพัฒนากิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม รวมไปถึงกำหนดให้มีการประเมินผลการดำเนินงานของ กสทช. โดยบุคคลที่เป็นกลางด้วย

คณะผู้วิจัยเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวควรเพิ่มเติมหลักการบางประการคือ

๑. หลักความเป็นกลางทางเทคโนโลยี ซึ่งภาครัฐไม่ควรกำหนดเทคโนโลยีที่ตายตัว เนื่องจากเทคโนโลยีมีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผู้ให้บริการควรเลือกเทคโนโลยีที่เหมาะสมสำหรับการให้บริการของตนได้

๒. เน้นการกำกับดูแลโดยใช้มาตรการเชิงเยียวยา (Ex Post Regulation) เนื่องจากธุรกิจในระบบดิจิทัลมีการหลอมนรระหว่างสื่อสูง และเข้าสู่ตลาดได้อย่างรวดเร็ว เช่น ธุรกิจ Over-the-Top (OTT) และ Internet TV เป็นต้น ทำให้ไม่สามารถใช้วิธีการกำกับดูแลเชิงป้องกัน (Ex Ante) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๓. สนับสนุนการสร้างความร่วมมือระหว่างผู้รับใบอนุญาตในการ เพื่อให้เกิดการใช้โครงสร้างพื้นฐานโทรคมนาคมร่วมกัน หรือเกิดการเชื่อมต่อโครงข่ายโทรคมนาคม (Interconnection) ในการให้บริการสื่อสารเพื่อประโยชน์สาธารณะ เพื่อให้ผู้ให้บริการรายเล็กที่ขาดแคลนเงินทุนในการลงทุนโครงข่ายสามารถเข้ามาแข่งขันในตลาดได้ ตราบเท่าที่ความร่วมมือดังกล่าวไม่ส่งผลเป็นการผูกขาดทางการค้า หรือส่งผลให้เกิดการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม

๑.๒ ร่างพระราชบัญญัติการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ.

ร่างพระราชบัญญัติการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ.... มีหลักการที่สำคัญคือการจัดให้มีคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และคณะกรรมการเฉพาะด้าน ซึ่งมีหน้าที่จัดทำนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม เพื่อเสนอต่อคณะรัฐมนตรี โดยมีกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมเป็นองค์กรหลักในการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจดิจิทัล รวมไปถึงการจัดตั้งกองทุนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมเพื่อให้ความช่วยเหลือ ส่งเสริม หรือสนับสนุนหน่วยงานของรัฐและเอกชนหรือบุคคลทั่วไปในการดำเนินการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม โดยการอุดหนุน ให้อุปกรณ์ หรือให้กู้ยืม นอกจากนี้ยังมีหลักการไม่ละเลยบุคคลหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งในสังคม (Digital Inclusion) เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้อย่างเท่าเทียม ทั้งถึง และเป็นธรรม โดยไม่เลือกปฏิบัติ และลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงข้อมูลดิจิทัล (Digital divide) ที่จำเป็นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน และส่งเสริมให้มีการทำงานระหว่างระบบสามารถทำงานเชื่อมโยงกันได้ (Interoperability) เพื่อให้การทำงานระหว่างระบบสามารถทำงานเชื่อมโยงกันได้อย่างมีความมั่นคงปลอดภัย

คณะผู้วิจัยมีความเห็นว่าควรเพิ่มเติมมาตรการต่างๆในร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว คือ

๑. ควรมีการจัดทำ Thailand's Digital Scorecard โดยกำหนดให้กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม เป็นหน่วยงานผู้รับผิดชอบในการติดตามการดำเนินการด้านดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

๒. ควรจัดให้มีกระบวนการ Public Consultation โดยกำหนดให้คณะกรรมการต้องจัดทำกระบวนการปรึกษาหารือกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อวิเคราะห์ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการบังคับใช้นโยบายหรือกฎหมาย (Public Consultation)

๓. ควรกำหนดหลักการกำกับดูแลเท่าที่จำเป็น โดยกำหนดให้คณะกรรมการดำเนินการภายใต้หลักการเพื่อประโยชน์สาธารณะ การกำกับดูแลและการแทรกแซงในระดับน้อยและเท่าที่จำเป็นเท่านั้น

๔. ควรมีการเพิ่มเติมแนวทางการพัฒนาเทคโนโลยีและโครงสร้างพื้นฐาน โดยเฉพาะการประมวลผลแบบกลุ่มเมฆ (Cloud Computing)

๕. ควรมีการส่งเสริมหลักความเป็นกลางทางเทคโนโลยี (Technology Neutral)

๖. กำหนดให้มีกองทุนฯ เพื่อส่งเสริมธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจดิจิทัล เช่น Start-up โดยอาจเพิ่มเติมรายละเอียดประเภทธุรกิจที่ได้รับการส่งเสริม สนับสนุน หรือให้การช่วยเหลือจากกองทุนดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ให้ชัดเจนขึ้น

๑.๓ ร่างพระราชบัญญัติรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ.

ร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว มีหลักการที่สำคัญคือ

๑. อำนวยความสะดวกให้กับประชาชนในการติดต่อและใช้บริการภาครัฐโดยอาศัยช่องทางทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยคำนึงถึงหลักการให้บริการที่สะดวก รวดเร็ว โปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้

๒. ส่งเสริมการเปลี่ยนเข้าสู่ความเป็นดิจิทัลของภาครัฐ โดยการรับรองผลในทางกฎหมายของการดำเนินการโดยวิธีทางอิเล็กทรอนิกส์

๓. จัดให้มีองค์กรขับเคลื่อนภาคปฏิบัติให้นำไปสู่การเป็นรัฐบาล อิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้เป็นองค์กรหลักในการขับเคลื่อนในภาคปฏิบัติเพื่อการเปลี่ยนผ่านเข้าสู่ความเป็นดิจิทัล

๒. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ และความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์

๒.๑ ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. ซึ่งมีหลักการที่สำคัญคือ การป้องกันการโจมตีโครงข่าย (Network) โครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญ (Critical infrastructure) และข้อมูลลดความเสี่ยงในการถูกโจมตีให้น้อยที่สุด และลดความเสียหายให้เหลือน้อยที่สุดเมื่อถูกโจมตี

คณะผู้วิจัยเสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมในสามด้านด้วยกันคือ

๑. เพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน โดยการ ๑) เพิ่มกรรมการที่มาจากหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ๒) จัดทำตัวชี้วัดเกี่ยวกับภัยคุกคามทางด้านความมั่นคงทางไซเบอร์ (Cyber Threat Indicator) ๓) จัดทำกรอบในการแบ่งปันข้อมูล (Framework for Information Sharing) และ ๔) เฝ้าระวังภัยคุกคามทางไซเบอร์ในภาคเอกชนที่มี Network หรือ Critical Infrastructure

๒. คัดกรองข้อมูลส่วนบุคคลและสร้างความเชื่อมั่นในการทำงาน โดยควรพิจารณาถึง

- ๑) การเก็บรักษาข้อมูลที่อยู่ในระหว่างการครอบครองของสำนักงานและ กปช. ๒) การทำลายข้อมูลที่อยู่ในความครอบครองของสำนักงานและ กปช. ๓) การดำเนินการที่จะต้องขออนุญาตก่อนที่จะดำเนินการ เช่น การกักขัง การยึด आयัด เป็นต้น

๓. สร้างมาตรฐานในการป้องกันในระดับสากล โดย กำหนดมาตรการและเตรียมการรับมือกับภัยคุกคามทางไซเบอร์ให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล และการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ

๒.๒ ร่าง พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. มีการแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายในบางประเด็น โดยความพยายามในการการแก้ไขบทบัญญัติให้ชัดเจนยิ่งขึ้นและให้ครอบคลุมถึงการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นกับคอมพิวเตอร์ และความผิดที่ไม่สามารถนำกฎหมายอาญาเดิมมาปรับใช้ได้ เช่น Phishing (มาตรา ๑๔ (๑)), Spamming (มาตรา ๑๑) และมีการจัดตั้งคณะกรรมการเปรียบเทียบปรับ (มาตรา ๑๗/๑) และ คณะกรรมการกลั่นกรอง (มาตรา ๒๐/๑)

คณะผู้วิจัยเสนอให้มีการจัดทำคู่มือในการบังคับใช้กฎหมาย หรือให้มีการแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น รวมทั้งควรมีการการสร้างความชัดเจนในเรื่องความรับผิดชอบของตัวกลาง (intermediary) เนื่องจากกฎหมายกำหนดให้ผู้บริการจะต้องร่วมรับผิดชอบ แต่เนื่องจากผู้ให้บริการไม่ได้มีอำนาจในการควบคุมหรือตรวจสอบเนื้อหาว่าจริงเท็จอย่างไร หรือเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐอย่างไร หรือลามกอนาจารอย่างไร และแค่นั้นถึงเรียกว่าลามกอนาจาร ดังนั้น การกำหนดให้ตัวกลางมีความรับผิดชอบจึงไม่เหมาะสม เนื่องจากตัวกลางมิได้มีอำนาจตามกฎหมายในการตรวจสอบการกระทำข้างต้น

๓. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

กฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลคือ ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. ... ซึ่งมีหลักการคือหลักความยินยอมของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลในการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผย โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล จะต้องกระทำได้เท่าที่จำเป็นและอยู่ภายใต้ขอบวัตถุประสงค์ ซึ่งในการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องขอจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลโดยตรง และห้ามเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีเป็นส่วนตัวอย่างยิ่ง (Sensitive information) โดยไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล

นอกจากนี้ เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลยังมีสิทธิที่จะขอเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคล หรือขอให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล ลบ หรือทำลาย ระงับการใช้ชั่วคราว หรือดัดแปลงข้อมูลส่วนบุคคลให้อยู่ในรูปแบบข้อมูลที่ไม่สามารถรู้ตัวเจ้าของได้

ในส่วนของหน้าที่ของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล จะต้องดำเนินการให้ข้อมูลส่วนบุคคลถูกต้อง เป็นปัจจุบัน สมบูรณ์ และไม่ก่อให้เกิดความเข้าใจผิด และจัดให้มีมาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัยที่เหมาะสมดำเนินการเพื่อป้องกันไม่ให้ผู้อื่นใช้หรือเปิดเผยข้อมูลโดยปราศจากอำนาจหรือโดยมิชอบ และต้องทำลายข้อมูลส่วนบุคคลเมื่อพ้นกำหนดเก็บรักษา หรือข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้อง หรือเกินความจำเป็น หรือเจ้าของข้อมูลถอนความยินยอมแล้ว และจะต้องดำเนินการแจ้งเหตุละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล ทำบันทึกเพื่อให้เจ้าของข้อมูลสามารถตรวจสอบได้ โดยในการจัดให้มีมาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัยที่เหมาะสม ผู้ควบคุมข้อมูล

ส่วนบุคคล มีเวลา ๙๐ วัน นับแต่วันที่พระราชบัญญัติใช้บังคับในการจัดให้มีมาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัยที่เหมาะสม ซึ่งผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลอาจมีความรับผิดชอบได้ทั้งทางแพ่งและทางอาญา

ตามพระราชบัญญัติยังจัดให้มีคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญโดยมีหน้าที่ เช่น การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมและคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล กำหนดมาตรการหรือการดำเนินงานที่เกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ออกประกาศและระเบียบ เป็นต้น และคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญ โดยมีหน้าที่ พิจารณาเรื่องร้องเรียน ตรวจสอบการกระทำของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล เป็นต้น

๔. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่...) พ.ศ. ยกร่างขึ้นโดยมีกฎหมายต้นแบบคือ UNCITRAL Model Law on Electronic Commerce (๑๙๙๖) โดยหลักการสำคัญของกฎหมายต้นแบบนี้คือ หลักเรื่อง ‘Functional-Equivalent Approach’ ทั้งนี้ หลักการที่สำคัญของร่างพระราชบัญญัติฯคือ การรับรองผลทางกฎหมายของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์และลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ รวมไปถึงการนำเสนอและเก็บรักษาข้อความที่เป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์อย่างต้นฉบับเอกสาร การรับ การส่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ และการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ทำตามวิธีการแบบปลอดภัย

ทางคณะผู้วิจัยได้เสนอให้แก้ไขพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวโดยยกเว้นความรับผิดชอบแก่บุคคลที่เป็นสื่อกลางทำหน้าที่ของการเป็นผู้ลำเลียงข้อมูลที่ถูกส่งผ่าน และไม่เกี่ยวข้องกับการดัดแปลงข้อมูล แก้ไขข้อมูลหรือเป็นผู้ริเริ่มในการส่งข้อมูลนั้น และเสนอให้ “การระงับข้อพิพาทออนไลน์” โดยจัดให้มีคณะกรรมการระงับข้อพิพาทออนไลน์ขึ้นเป็นผู้ชี้ขาดข้อพิพาทที่เกิดขึ้น

นายชนาธิป ฐุรณานุกรักษ์

นางภัทรภร เวชรังษี

ผู้จดยางานการประชุม

ผู้ตรวจรายงานการประชุม